

νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἐξῆς μελέτη. Δὲν εἴχαμεν δηλ. ἕως τώρα κατάλογον τῶν εἰς τὸ α' ἀρχεῖον ἀποδεκτικῶθέντων συγγραμμάτων καὶ χειρογράφων συλλογῶν μετὰ τῶν ἀναγκαίων παρατηρήσεων περὶ τῶν συγγραφέων τούτων ὡς πρὸς τὸ ἔργον τῶν καὶ τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ σήμερον θέσιν τοῦ ἔργου τῶν (παράβαλε λ.χ. τὰ προλεγόμενα τοῦ Pernot εἰς τὸ *Girolamo Germano gram. el vocabul.*) Πηγαὶ πρὸς κατάρτισμόν τοιούτου καταλόγου θὰ ἦσαν πολλαὶ καὶ ποικίλαι, περὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Ἐσχεδιάσθη λοιπόν ἡ μελέτη αὕτη καὶ δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ δημοσιευθῇ ἡ λεξικογραφικὴ ἱστορία τῆς νέας ἑλληνικῆς.

Ὡς πρὸς τὴν ἀποδεκτικώσιν τέλος τῶν μεσαιωνικῶν δημῶδων κειμένων, γινώμαι μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀντηλλάγησαν, ἂν δὲ ἡ ἐργασία γείνη ὑπὸ τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους διέγραψε τὸ γραφεῖον τοῦ Λεξικοῦ, θὰ ἔχωμεν πρῶτον μὲν ἱστορικῶς ἐπικουρικὴν πηγὴν διὰ τὸ νῦν συντασσόμενον λεξικόν, τῆς νέας ἑλληνικῆς, ἀργότερα δὲ ὅταν τὸ ἔργον συνεχισθῇ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα τμήματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀπληρτισμένον τμήμα τοῦ μεσαιωνικοῦ ἀρχείου ἑλληνικῆς λεξικογραφίας.

Ι. Κ. ΒΟΓΙΑΤΖΙΔΗΣ

ΑΝΗΣΥΧΕΣ ΨΥΧΕΣ *

Τὰ φρύδια τῆς ὑφώθησαν ἐνώθησαν σχεδόν, καὶ μέσα στὰ μάτια τῆς ἔλαμψε ἓνα ὠραῖο φῶς, ποῦ δίδουν τὰ δάκρυα, πρὶν τὰ πλημμυρίσουν καὶ τὰ θολώσουν.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἐκτύπησε τὸ ρολόγι. Ἀσυναισθῆτως ἐφόρσεσά τῇ γούνα μου ποῦ εἶχα ἀφίσει νὰ γλυστρήσῃ ἀπὸ τοὺς ὤμους μου, καὶ τὸ χέρι μου ἔπιασε μηχανικὰ ἓνα ρουλὼ μὲ μουσικὴ ποῦ εἶχα φέρεῖ μαζί μου.

— Φεύγεις ; μοῦ εἶπε.

— Δυστυχῶς πρέπει, γιατί με περιμένουν. Ἔρχεσαι ; δὲν θὰ βρεθῇς ξένῃ ἐκεῖ μέσα....

— Μαντεύω λοιπόν· θὰ πᾶς εἰς τῆς κυρίας Η. τῆς κυρίας μὲ τὸ *amati*. Δὲν μοῦ λές, εἶναι πάντα μελαγχολικὴ ;

— Μοῦ φαίνεται τώρα εἶναι περισσότερο. Ξέρεις τὸ *amati* δὲν τὸ ἔχει πλέον μέσα στὴ συνηθισμένη θήκη· ἔκανε ἄλλῃ ἀπὸ κρύσταλλο, καὶ τὴν ἔχει πάντα ἐπάνω στὸ πιάνο τῆς γιὰ νὰ τὸ βλέπῃ σὲ κάθε στιγμῇ. Ἐπήγαμε μαζί γιὰ νὰ τὴν παραγγεῖλῃ, καὶ ὅταν τὴν ἐρώτησαν τί χρῶμα νὰ ἔχῃ τὸ βελούδο τοῦ θάβους, μοῦ λέγει. «Σὰν τί νὰ βάλῳμε ; μήπως εἰξεύρω τί χρῶμα θὰ τοῦ ἤρεσε ; Οἱ ἄνδρες συνήθως δὲν σκοτίζονται καὶ τόσο πολὺ γιὰ τὰ χρώματα· νὰ ἐγὼ ποῦ ἤξευρα ὅλα τὰ γούστα τοῦ παιδιοῦ μου, αὐτὸ δὲν τὸ ἤξεύρω.

— Τότε ἀφοῦ θέλετε τὸ δικό μου, βάλετε μενεξεδένιο.

— Ὁραία ἰδέα !* μοῦ λέγει—δὲν εἶναι παράξενο νὰ τοῦ ἄρεσε αὐτὸ τὸ χρῶμα, ἀφοῦ ἀπ' ὅλα τὰ ἄνθη ἀγαποῦσε τοὺς μενεξέδες. Τὴν ἡμέρα ποῦ ξεψύχησε τοῦ εἶχαν φέρεῖ ἓνα ὠραῖο μάτσο. Τὸ κρατοῦσε στὰ χέρια του, καὶ τὰ τελευταῖα του λόγια ἦσαν : «Μητέρα... τὸ βιολί μου νὰ προσέχῃς...—σὲ λίγο—δὲν θὰ μυρίσω

πιά μενεξέδες : μητέρα, μητέρα....» —Καὶ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο....

Αὐτοὺς τοὺς μενεξέδες τοὺς ἐφύλαξε μέσα στὸ κρυστάλλινο κουτί μαζί μὲ τὸ βιολί. Τὴν πρώτη φορὰ ποῦ τὸ ἔβγαλε γιὰ νὰ παίξῃ, ἀνατρίχιασα ὅλη. Μοῦ ἐφάνη κι' ἐμένα τότε, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ νεκροῦ ἐφώλιαζε ἐκεῖ μέσα, ὅτι τὸ ξύλο ἐμύριζε μενεξέδες, ὅτι τὸ χέρι ἦτο ὑγρό....

Ἴσως,—ἐσκέφθηκα—νὰ εἶναι ἀπὸ τὰ πολλὰ φιλιὰ τῆς μάνας.—Ἐσυνήθιζε νὰ τὸ φιλῇ κάθε βράδυ πρὶν κοιμηθῇ. Τέλος ἐνίκησα τὴ φοβίαν, καὶ ἀνοιξα τῆς νότες.

Εἶχα πάρει μαζί μου μιὰ *élégie* τοῦ *Bauzini* ἡ ὁποία ἂν καὶ ἔχῃ μερικὲς κοινοτυπίας, κλείει μέσα τῆς πολὺ λυρισμὸ καὶ πάθος, τὸ πρῶτο *concerto* τοῦ *Max Bruch* ἰδίως γιὰ τὸ πρῶτο καὶ δεύτερο μέρος, καὶ τὴν *Chaconne* τοῦ *Bach* Ὅταν τὰ εἶδε μοῦ εἶπε. «Μὲ συγκινεῖ ἡ ἐκλογὴ σου» καὶ ἔσφιξε τὸ χέρι μου θερμὰ μέσα στὰ δικά της.

— Πές μου πῶς ἔπαιξες ; πῶς ἐτέλειωσες ἐκείνη ἡ βραδυά ;

— Πολὺ θλιβερά. Ἀρχισα μὲ τὴν *élégie*. Βαθμηδὸν ἐνῶ ἔπαιζα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἡ τοῖχοι τοῦ σαλονιοῦ ἐγίναν ἄφαντοι, καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑπῆρχεν ἐκεῖ μέσα, ὅτι εὐρισκόμουν σὲ μιὰ σκοτεινὴ ἀχανῆ ἔκτασι γεμάτη ἀπὸ ψυχὲς πονεμένες, διαφανεῖς, φωτεινὲς ψυχές, ποῦ ἔτρεξαν ν' ἀκούσουν τῆς μελωδίας ποῦ κάνουν νὰ χύνωνται δάκρυα, γιὰ νὰ ἀνακουφισθοῦν.... Ἐκρατοῦσα ἀκόμη καὶ τὴν ἀναπνοή μου στὰ σιγανὰ μέρη, καὶ ἔβαζα ἄλλοῦ ὅλη τὴ δύναμι στὰ χέρια, ὅλη τὴ στρογγυλότητα στῆς νότες καὶ ὅλο τὸ πλάτος στὴ δοξαριά· καὶ ὅταν ἔπαιζα καὶ τὴν *Chaconne* ποῦ τελειώνει ὅπως καὶ ἀρχίζει μὲ τῆς βαρεῖες βαρεῖες μεγαλοπρεπεῖς καὶ σπαρακτικὲς συγχορδίες, ἄκουσα γύρω μου βαθεῖες ἀναπνοές

Τέλος.

καὶ τίποτε ἄλλο. Ὅλοι ἐκνττοζόμεθα ἄφρωνι, καὶ ὅλοι συνεννοούμεθα σὺν νὰ εἴμεθα μόνον πνεῦμα.

Ἐπῆρα τὸ κρεμονέζικο παλρὸ βιολί, ποῦ εἶχε θγάλει—μου ἐφάνη,—ἤχους δυνατοὺς σὺν *quarinetus*, χωρὶς νὰ χάσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν γλυκύτητά του, καὶ τὸ ἔβαλα μὲ προσοχὴ μέσα στὴν κρυστάλλινη θήκη. Ἡ κυρία Η. ποῦ με εἶχε συνοδεύσει στὰ δύο πρῶτα ἔκλεισε σιγὰ σιγὰ τὸ πιάνο, ἔπασε ἐξαντλημένη ἐπάνω σ' ἓνα κκανπέ, καὶ ἐξακολουθήσαμε τὴ βωβὴ μας συνεννόησι.

Ὑστερα ἐπεράσαμε στὸ πλάγιό σαλονάκι γιὰ νὰ πάρουμε τὸ τσαΐ. Τί πένθιμη θραυρά! μιλούσαμε ὅλοι σιγὰ σιγὰ: Ἡ κ. Η μάλιστα, δὲν ἐμίλησε καθόλου. Μόνον μετὰ τὸ τσαΐ μου ἔνευσε νὰ καθίσω κοντά της, καὶ μου ἐκράτησε πολὺ ὥρα τὸ χέρι. Σὲ λίγο φύγαμε σὺν ἀπὸ κηδεία.

—Ἐλα τώρα, πάμε: Σήμερα ἐπῆρα ὅλο διαφορετικὴ μουσική. Ὁ ἀρχίσω μὲ τὴ *Sonata* τοῦ *Frank*, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ τέταρτο μέρος. Μέσα σ' αὐτὲς τῆς σελίδες ὑπάρχει μία ψυχὴ ποῦ διαρκῶς σκιρτᾷ καὶ χορεύει σὺν νὰ αἰσθάνεται μεγάλη χαρὰ ποῦ ζεῖ. Ξέρεις πότε τὸ ἀνεκάλυψα αὐτό; ὅταν τὴν ἐπαιξα ὁλομόναχη ἓνα καλοκαίρινό μεσημέρι μέσα σ' ἓνα δάσος ἀπὸ πεῦκα, στὴν Ἰταλία.

—Καὶ δὲν φοβήθηκες ὁλόμοιη μέσα στὸ δάσος; σὺ ἢ μάλλον φρόνησις;

—Ἀ μπά! δὲν ὑπῆρχε φόβος. Γιὰ νὰ πάω ἐκεῖ διέτρεξα μόνον τὸ πλάτος τοῦ ὁρόμου ποῦ τὸ ἐχώριζε ἀπὸ τὴν «*Villa delle rose*» ποῦ κατοικοῦσα. Δὲν ἦτο τὸ κυρίως δάσος, ἀλλὰ ἓνα ὁλοσπρόγγυλο ἄλσος τραγουρισμένο ἀπὸ ὁμαλώτατο ὁρόμο, ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευε νὰ γυμνάζωνται τὰ παιδιὰ εἰς τὸ ποδήλατον.

Ἄ, τί ὥραϊα ποῦ ἦτο! ποτὲ δὲν αἰσθάνθηκα τὸν ἑαυτὸν μου τόσο εὐτυχῇ, ὅσο μέσα σ' ἐκείνη τὴν ὁλόχρυστῃ ἀτμοσφαῖρα προφυλαγμένη ἀπὸ τὰ πυκνὰ πράσινα πεῦκα. Δὲν ἐχόρταινα νὰ φναπνέω τὸ μυρωμένο ἀεράκι ποῦ ἀδιάκοπα βοῦνιζε ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ σείοντας τὰ λεπτεπίλεπτα φύλλα των. Ἐνόμιζα ὅτι ἐπιτοῦσα, ὅτι τὸ θιολὶ δὲν εἶχε θάρος, καὶ ἐσκιρτοῦσα ἀπὸ γὰρά. Σὲ κάθε κομμάτι ἀνεκάλυπτα κάτι ποῦ δὲν εἶχα αἰσθάνθῃ πρὶν. Τί ἀπόλαυσις!

—Καὶ ἀκροατήριον δὲν εἶχες; παράξενο θὰ μοῦ ἐφαίνετο.

—Βέβαια μὲ ἄκουσαν ὅσοι ἐκατοικοῦσαν ἀπὸ ἐκείνη τὴν πλευρά, καὶ τὸ βράδυ ἤξευραν ὅλοι ὅτι τὸ μυστηριώδες βιολί ποῦ ἀκούστηκε τὸ μεσημέρι μὲς τὸ δάσος τὸ ἐπαιξα ἐγώ. Μὲ παρέκλεισαν μάλιστα νὰ παίζω στὸ σαλόνι. Τὸ ἔκανα μιά μόνη φορά, γιατί ἐπέμεναν πολὺ, εἶπα ὅμως ὅτι εἶμαι ὀλίγον ἰδιοτροπία, καὶ τὸ βιολί μου ἐπίσης, καὶ ὅτι δὲν εὐρισκόμεθα σὲ ἀρμονίαν παρὰ ὅταν εἴμεθα μόνον.

Ἐγέλασαν. —Λοιπόν, δὲν θέλετε μὲ ἄλλους λόγους ἀκροατήριον. —Προτιμῶ νὰ μὴν ἔχω.

ΞΕΝΗ ΤΕΧΝΗ

Ἐπιστροφὴ ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ
Πίναξ Monennbruch

Ὁρέστης

Π. Τσιριγότου

Αίγυπτία

(Πίναξ διαφημιστικός)

Αυτό όμως δεν εμποδίζει μερικούς και μερικές, να κάνουν μέσ' τὸ μεσημέρι τὸ γύρο του ἱεροῦ ἄλσους, — ὅπως ἀπεινόμενοι τὸ ἔλεγαν : — κανεὶς ὅμως δὲν εἰσέδουσε.

Ἄ, ἐλησμόνησα : μιὰ φορὰ ἔκαμε αὐτὴ τὴν ἱεροσυλία ἡ φίλη μου Ἰννες. Ἐπεριπατοῦσα παίζοντας : ἐκείνη ἦλθε ἀρελίστατα καὶ πλάγιασε κάτ' ἀπὸ ἓνα πεύκο : γιὰ νὰ μὴ λερῶσθαι τὸ φόρεμα της, εἶχε τυλιχθῇ μέσα σ' ἓνα κίτρινο ἱαπωνέζικο *reghnoir* μὲ κανελλοπράσινες στάμπες. Ὅταν τὴν εἶδα ἑξάρνα, μού εφάνη σὰν πελώρια σαῦρα. Τῆς τὸ εἶπα καὶ ἐξεκαρδίσθη στὰ γέλοια.

«Ποῦ νὰ εὗρω νὰ φορέσω καὶ ἐγώ, — μού λέγει, — ἓνα ὡραῖο ἄσπρο ἀρχαῖο ἐλληνικὸ χιτῶνα, σὰν τὸν ἰδικό σου, καὶ νὰ τρέχω μὲς τὸ ἄσος γιὰ νὰ σοῦ φανῶ σὰν νύμφη !!» Καὶ ἔκανε μιὰ παντομίμα γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἦτο ἀρκετὰ λεπτὴ γιὰ μιὰ τέτοια ἐμφάνισι. Λοιπὸν δὲν γελᾷς ; Τί ἔχεις σήμερα ; Αὐταὶ αἱ ἀναμνήσεις μού εἶχαν φέρεῖ εὐθυμία καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὴν μεταδώσω. Μαυρὸ ὅμως ποῦ θὰ σοῦ εἰπῶ τώρα, θὰ γελάσῃς χωρὶς ἄλλο. Μιὰν ἄλλην ἡμέρα, ἐκεῖ ποῦ πάλι περιπατοῦσα παίζοντας ἀκούω ἓνα κλάδο νὰ σείεται δυνατά. Χωρὶς νὰ διακόψω κυττάζω, καὶ τί βλέπω : Ἐνα σωρὸ χαμίνια κρεμασμένα στοὺς κλάδους σὰν πιθηκόπουλα, νὰ μὲ κυττάζουν μὲ τὰ ἐξυπνα μάτια των, γεμκτα ἐκπληξί καὶ περιέργεια. Ὅταν ἔπαυσα νὰ παίζω, ἐσταμάτησα ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐμίλησα.

Ἐπῆραν ὀλίγον κατ' ὀλίγον θάρρος καὶ ἄρχισαν νὰ λέγουν τὰς ἐντυπώσεις των.

Ἐνὴν θὰ εἶναι : δὲν ξέρεῖ νὰ μιλήσῃ. Ἐνα μικροῦτσικο μὲ φοβισμένα μάτια : Ὅθ εἶναι τρελλή ! — Σῶπα βλάχα ! τρελλή, καὶ τί κάνει ; Δὲν εἶδες τόσες κυρίες στὸ καζίνο ποῦ παίζουνε τὸ βιολί ; Ἄλλο : — Καλὰ λές, χαμινὰ ἀπὸ

αὐτὲς θὰ εἶναι. — Ἄλλο : — Μὰ, αὐτὴ εἶναι ἀλλοιώτικη. — Πῶς ἀλλοιώτικη ; — Ξέρω κι' ἐγώ ; Ἄλλο : — Φορεῖ περίεργο φουστάνι, μὲ ἀσημένιες φιοῦμπες στὸν ὦμο. — Ἄλλο. — Ὅθ εἶναι χαμινὰ Ἀμερικανίδα ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ κάθονται στὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα καὶ ἔχουν καὶ βαποράκια δικὰ τους καὶ κάνουν τόσα πράγματα ἀλλόκοτα, ὅπως ἔλεγε ὁ Νικολὸς ὁ θυρωρὸς στὸν πατέρα μου. — Μὴν εἶναι ἡ ἀγία Καικιλία ; — λέγει ἓνα ἄλλο. — Τί λές καλέ ! — εἶπαν σχεδὸν ὅλα μαζί. — Αὐτὸ ποῦ σὰς λέω ! Νά, γιὰ ποῦ πῆγα στὸ χαρτοπωλεῖο ν' ἀγοράσω ἓνα μολύβι, εἶδα μιὰ ζωγραφιὰ ποῦ τῆς ἔμοιαζε. Φοροῦσε ἓνα τέτοιο σχεδὸν φόρεμα, ἐκρατοῦσε ἓνα βιολί, μὰ τὸ δοξάρι του ὅμως δὲν ἦταν ἴσιο σὰν ἐτοῦτο, ἀλλὰ λυγρισμένο σὰν κι' αὐτὰ ποῦ ἔχομε γιὰ νὰ βροῦμε πουλιὰ καὶ ἀπὸ πάνω της ὁ οὐρανὸς ἦταν γεμάτος ἀπὸ ἀγγέλους».

Ἐγέλασα τότε μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά, καὶ τοὺς λέω ἰταλικά : Σεῖς εἴσαστε οἱ ἀγγελοι ποῦ στέκεσθε ἀπὸ πάνω μου.

Ξαφνίσθηκαν : γιατί ἐνόμιζαν ὅτι δὲν εἶχα τίποτα ἐννοήσει ἀπὸ ὅ,τι ἔλεγαν, καὶ τὸ μικρὸ μὲ ἐρώτησε φοβισμένο ἀκόμα περισσότερο. — Ποία εἶσαι λοιπὸν τοῦ λόγου σου ; — Ἄ μικροῦλι μου, ὄχι βεβαίαι ἡ ἀγία Καικιλία, ἀλλὰ κάποιια νεράιδα ..

Δὲν εἶχα προφθάσει νὰ τελειώσω τὴν φράσι μου, καὶ ὅλα γλυστρῶντας στὸ κορμὸ τοῦ δένδρου, ἔγιναν ἄφαντα σὰν σπουργίτες, καὶ τὰ ἀκουσα νὰ ἐπικαλοῦνται Θεὸ, Χριστὸ, Παναγία, καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους ...

Οὐτε τώρα δὲν γελᾷς ; »

Ἐμεῖδιάσε μόνον πικρά.

— Ἐλα λοιπὸν : ἐτοιμάσου : περνᾷ ἡ ὥρα θὰ νομίζουν ὅτι δὲ θὰ πάω.

— Ἄν εἶχες τὴν *Chaconne* μαζί σου ...

— Ὡστε ἐπιμένεις νὰ μείνῃς πιστὴ εἰς τὴν

σημερινή σου μελαγχολία... Λυπούμαι πολύ που σ' αφήνω μόνη.

—Ναί, τὸ πιστεύω : σ' εὐχαριστῶ : ἀλλὰ πῆγαινε : ἡ θλιμμένη μητέρα θὰ ἔχῃ περισσότερα ἔως ἀνάγκη τῆς παρουσίας σου.

Ἐφυγα : ἡ μελαγχολικὴ ὁμῶς κατάστασις τῆς φίλης μου, καὶ ὁ φόβος μήπως ἡ κυρία Η. δὲν θὰ εὐρίσκατο σὲ καλλιτέρα, μ' ἔκταναν νὰ χάσω ὅλην τὴν εὐθυμία που αἱ ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, που πλημμυροῦσαν τὴν ψυχὴ μου μὲ φῶς, χρῶμα καὶ ζωὴ, μὲ εἶχαν προσξινήσει.

Τώρα αἰσθανόμουν ὅτι δὲν θὰ εἰμποροῦσα νὰ ἐκτελέσω τὴν μουσικὴν που εἶχα μαζί μου.

Ἐφθασα εἰς τὸ σπῆτι τῆς κ. Η. Δὲν εἶχε δελεῖθῃ κανένα, γιατί ἦτο πολὺ ἀδιάθετη.

Τὴν εὐρήκα ξαπλωμένη κοντὰ στὸ πιάνο, μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα στὴν κρυστάλλινη θήκη.

Ἦτο ὡρὰ καὶ ἐφάνετο πολὺ κουρασμένη.

Ἐμείνα ὀλίγα μόνον λεπτά. Ὅταν περνοῦσα ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς φίλης μου, ἄκουσα μέσα στὸν ἥσυχο δρόμο, πιάνο που συνώδευε μιά μελαγχολικὴ μελωδία.

Ἐτραγουδοῦσε! Θὰ ἦτο μόνη, γιατί τὸ σαλονάκι τῆς δὲν εἶχε φῶς.

Ἐκανα ν' ἀνέβω, ἀλλὰ μετενόησα.

Τραγοῦδα λοιπόν, τραγοῦδα! —εἶπα— κανεὶς δὲν θὰ σε διακόψῃ.

Τραγοῦδα! κανεὶς δὲν θὰ σοῦ πῇ πῶς τὸ τραγοῦδι σου δὲν ἐννοεῖ.

Τραγοῦδα ψυχὴ μόνη· τὸ φῶς φεύγει... ἔφυγε... πάει...

Τραγοῦδα!... Ὅ, τι ἐδῶ δὲ θρίσκομε, ἀλλοῦ τᾶχα νὰ ὑπάρχῃ; Ὅ, τι ἐδῶ πεθαίνει, ἄρα γὰρ ξαναζεῖ;...

Τραγοῦδα!....

Παρίσιος

ΜΟΙΡΑΙΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο «ΠΡΩΤΟΜΑΣΤΟΡΑΣ».

ΙΑ τὸν «Πρωτομάστορα» ἐγράφησαν τόσον πολλὰ ἀπὸ τὴν περὶ τὸν συνθέτην κλίκαν, ἐπῆλθε κατόπιν τόση ἀντίδρασις ἀπὸ τοὺς «εἰδικούς», ὥστε προσκληθῇ θόρυβος περισσότερος καὶ ἀπὸ τὴν ὀρχήστραν, ἥτις συνοδεύει τὸ πολὺκροτον ἔργον. Ὡς ἐκ τούτου ἡ-

γέρθησαν πολλοὶ ἀμυβολοὶ περὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ. Ἀπὸ τὸ ἐν στρατόπεδον ἐπρόβησαν οἱ θαυμασταί : δύο κυρία, ἔξ ὧν ἡ μία εἶχε μαθητὴν τὸν κ. Καλομοίρην, καὶ ἕνας συνάδελφος ὁ ὁποῖος κατοικοῦσε στὰ παιδικὰ του χρόνια ἀπέναντι «στὸ σπίτι τοῦ Μαγώλη». Καὶ ἔκραξαν : «Τὸ πρῶτον *ἐθνικόν* μουσικόδραμα, ἔργον μεγαλοφυΐας, γοητευτικὰ μοτίβα, ὁ κ. Καλομοίρης εἶνε ὁ Γκρήγκ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ριχάρδος Στράους. Ὁ Βάγνερ. Ὁ πρῶτος που ἄνοιξε (μὲ ἀντικλεῖδι :) τὸν δρόμον τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς. Μουσικὴ ἐξωτική.» Καὶ παρατάσσονται τεχνικοὶ καὶ φιλοσοφικοὶ ὅροι : Ἐσωτερικὴ ὕψις, ἀντιστικτικὴ ἐπεξεργασία, φωτόσφαιρα, ἐσωτερικὸς τρικυμισμός, τὸ ὑποσυνειδητόν, ἡ ἐλάσσων συγχορδία, καντάνς παφαίτς.» Καὶ ἐξακολουθεῖ τὸ crescendo τῆς συμφωνικῆς ὕμνωδίας. Καὶ λάβροι προβάλλουν οἱ ἄλλοι, ἡγουμένων τῶν κ. κ. Ἀξιώτη καὶ Λαμπελέτι. Καὶ γράφουν διὰ τὸ ἔργον : Μεγαλοπρεπὴς μπλόφα, ἐν τερατοῦργημα, μελοποιήσις μαλλιαρημάτων—κατὰ τὸ σαλιαρισμάτων—χονδροειδεῖς συρραφαὶ φύρδην μίγδην δημοτικῶν ἀσμάτων, αἱ ὁποῖαι ὁμοιάζουν μὲ συριγμούς ἐξπρές. Ἡ πρώτη πρῶξις ἀνεκτὴ, ἡ δευτέρα

πληκτική, ἡ τρίτη σωστὸ ξεχαρβάλωμα. Ἐργασία ἀπολύτως παιδαριώδης. Μᾶζα χρωμάτων τῆς ὀρχήστρας ἐκκοφαντικὴ, ἀξία νὰ κεντήσῃ ἄλογα ἱπποδρομίον. Ξελαρύγγισμα αἰοδῶν, ἔλλειψις γνώσεως θεματικῆς ἀντιστίξεως. Καὶ οἱ ἀντίθετοι, οἱ «κροταλοῦντες κορύβαντες» φθέγγονται : Ράθυμοι ρυθμοί, Διονυσιακοὶ καὶ μοῖ, προῆ ἐθνικιστικὴ. Γκλίνκα εἶνε ὁ Καλομοίρης, Σμετάνα, Νιρόρακ. Καὶ ἀπαντοῦν οἱ ἄλλοι : «Ὁ κ. Καλ. εἶνε Βάγνερ μὲ φουστανέλλες. Χρειάζεται *ἀντιμανωλικὸς* ὁρὸς διὰ τοὺς μέλλοντας μιμητάς. Κοινοτυπία καταλήξασαι εἰς οὐτοπία. Μουσικὸν παραλήρημα ἀτελεῦτητον. Οὐδεμία ἀτομικὴ διάθεσις. Ἀφόρητοι ἐπαναλήψεις. Κωμικοποιήσις Βαγνερείου μουσικῆς, ἡ ὁποία ἀνήκει ἤδη εἰς τὸ παρελθόν. Ἐλλείψις καλλιτεχνικῆς ἀληθείας».

Εἶχα τὴν ὑπομονὴν ν' ἀντιγράψω αὐτολεξεῖ τὰς χαρακτηριστικωτέρας φράσεις τῶν ἐμπολέμων στρατοπέδων, ἀκριβῶς ὡς ἐκ τῶν ἀλληλογρονθοκοπομένων ἀντιλήψεων καταδείξω ποία ἄτοπος ὑπερβολὴ ἐπεκράτησε. Ὑπόσχομαι νὰ μὴ κάμω καὶ ἐγὼ χρῆσιν ὄρων, οὗς ὑπερρεώθη τὸ ἀναγνωστικὸν κοινὸν ἐπὶ τόσας ἡμέρας νὰ διαβάξῃ καὶ οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὴν πλέον δυσχώνευτον τροφὴν. Θὰ εἶπω μὲ ὀλίγας λέξεις ἐν ψυχαγμία, χωρὶς φόβον καὶ πάθος, τὴν ἐντύπωσιν μου, ἀφοῦ τὴν κριτικὴν τὴν κακομετεχειρίσθη τόσον πολὺ τὸ σῆμνος τῶν εἰδικογράφων.

✱

Ὁ «Πρωτομάστορας» ὡς λιμπρέττο εἶνε μιά ἀποτυχία. Ἐννοῶ ὅχι τὴν εἰς πεζὸν τραγωδίαν τοῦ κ. Καζαντζάκη, ὅστις εἶνε ἀθῶος τοῦ συναρμολογήματος τοῦ λιμπρέττου, διὰ τὴν συντόμευσιν καὶ ἐν μέρει στυχοῦργειαν τοῦ ὁποίου συνεργάσθησαν ὁ κ. Ποριώτης, ἡ κ. Δρακοπούλου (Μυρτιάττισσα) ὁ κ. Στεφόπουλος, καὶ δὲν ἡξέρω ποῖος ἄλλος ἀκόμη. Ἀπεσπασθῆσαν τεμνίχια